ИЗБОРНОМ ВЕЋУ ФИЛОЛОШКОГ ФАКУЛТЕТА У БЕОГРАДУ

Одлуком Изборног већа Филолошког факултета Универзитета у Београду бр. 4224/1, од 3. 12. 2019. године, изабрани смо у Комисију за припрему извештаја о кандидатима који су се јавили на конкурс за избор доцента за ужу научну област Српски језик, предмет Синтакса српског језика. На расписани конкурс, објављен у листу *Послови*, бр. 860 од 18. 12. 2019. године, јавио се један кандидат: др Балша Стипчевић. Имамо част да о кандидату поднесемо следећи

ИЗВЕШТАЈ

1. Биографски подаци

Др Балша Стипчевић је рођен 10. 4. 1974. године у Београду, где је завршио основну и средњу школу. На Филолошком факултету Универзитета у Београду (група *Српски језик и општа лингвистика*) дипломирао је школске 1999/2000. године, с просечном оценом 10 (десет), а постдипломске студије (смер *Наука о језику*) завршио је 2007. године, одбранивши магистарски рад *Глаголи с рекцијском допуном у инструменталу без предлога и с предлогом* с(а) *(на материјалу* Речника српскохрватскога књижевног језика *Матице српске)*, под менторством проф. др Љубомира Поповића. На истом факултету докторирао је 12. 12. 2014. године, одбранивши дисертацију под насловом *Дативне рекцијске конструкције с непрелазним глаголима у савременом српском језику* (ментор проф. др Душка Кликовац). Говори енглески језик, служи се руским.

2. Библиографија

Чланци

– До избора у звање доцента

1. (с Тањом Самарџић) „Терминологија синтаксе падежа Михаила Стевановића“, *Научни састанак слависта у Вукове дане*, 32/3, 2003, стр. 139–156.
2. (с Тањом Самарџић) „Подела глагола на врсте и одговарајућа терминологија у *Савременом српскохрватском језику II* М. Стевановића“, *Научни састанак слависта у Вукове дане*, 33/3, 2004, стр. 133–146.
3. „Семантичке улоге у савременој лингвистичкој теорији“, *Научни састанак слависта у Вукове дане*, 36/3, 2008, стр. 115–154.
4. „О конструкцијама типа *почети с нечим, завршити с нечим, одуговлачити с нечим*“, *Српски језик*, XV, 2010, стр. 703–718.
5. „Глаголи с рекцијском допуном у беспредлошком инструменталу и њихови реченични модели“, *Научни састанак слависта у Вукове дане*, 39/3, 2010, стр. 175–254.
6. „Транзитивни глаголи с два објекта у социјативном односу“, *Научни састанак слависта у Вукове дане*, 40/3, 2011, стр. 153–181.
7. „Реципрочни глаголи са социјативним инструменталом“, *Научни састанак слависта у Вукове дане*, 41/3, 2012, стр. 237–299.
8. „Два типа модалних дативних конструкција с речцом *се*“, *Српски језик*, XX/1–2, 2015, стр. 173–194. [https://doi.org/10.5281/zenodo.2652966]

– После избора у звање доцента:

9. „Два типа модальных дативных конструкций с частицей *се*“, [у:] Велько Брборич, Райна Драгичевић (сост.), *Работы по языкознанию Кафедры сербского языка Филологического факультета Белградского университета*, Београд: Филолошки факултет, 2015, стр. 485–518. [на руски језик преведен и у засебном зборнику објављен рад бр. 8]
10. „Шта су то безлични глаголи?“, *Научни састанак слависта у Вукове дане,* 47/3, 2018, стр. 119–130. [https://doi.org/10.18485/msc.2018.47.3.ch8]
11. „Како научити ђаке да препознају падеже? (Падежни синкретизам као методички проблем)“, *Књижевност и језик*, LXVI/1, 2019, стр. 123–138. [https://doi.org/10.18485/kij.2019.66.1.10]
12. „Конструкције с генитивним субјектом: прелиминарни преглед“, *Научни састанак слависта у Вукове дане*, 48/3, 2019, стр. 229–258. [https://doi.org/10.18485/msc.2019.48.3.ch10]
13. „Српски датив као страни: разговорни језик и уџбеници“, *Књижевност и језик*, LXVI/2, 2019, 343–355. [https://doi.org/10.18485/kij.2019.66.2.8] [интегрална штампана верзија саопштења под бр. 15]

Саопштења

– Пре избора у звање доцента:

14. (с Аном Батас) „Енклитике као проблем у настави српског језика као страног“, међународни научни скуп *Српски као страни језик у теорији и пракси II*, Београд: Филолошки факултет, 22–24. 10. 2010.

– После избора у звање доцента:

15. „Српски датив као страни“, међународни научни скуп *Српски као страни језик у теорији и пракси IV*, Београд: Филолошки факултет, 26–28. 10. 2018. [објављен у интегралној верзији као бр. 13]

Стручни прилози

– Пре избора у звање доцента:

16. „Формални приступ језику и граматици“, *Свет речи*, 15–16, 2003, стр. 17–21.
17. „Глаголи и њихове допуне“, [у:] Јелица Јокановић Михајлов (ред.), *Лекторске вежбе: приручник за српски језик као страни*, Београд: МСЦ, 2010, стр. 82–85.

– После избора у звање доцента:

18. „Глаголски вид“, [у:] Весна Ломпар (прир.), *Српски с лакоћом: при*ручник *за предаваче српског језика као страног*, Београд: МСЦ, 2017, стр. 105–108.

3. Оцена радова

3.1. О раду под бр. 9 говорили смо приликом избора др Балше Стипчевића у звање доцента, будући да је то превод на руски рада под бр. 8. Овог пута говорићемо о радовима објављеним од његовог избора у доцента наовамо. Сви радови се баве синтаксичким питањима, а два су усмерена методички.

3.2. У раду под насловом „Шта су то безлични глаголи?“ кандидат се бави безличним (имперсоналним) глаголима. Најпре приказује како се тај термин и појам третирају у граматичкој литератури од Вука до данас (укупно у 15 граматика), констатујући да се критеријуми за дефинисање одн. представљање ових глагола могу сврстати у три врсте: семантички (то су глаголи који означавају ситуацију чији се носилац не зна), синтаксички (у реченици која се с таквим глаголима гради нема субјекта) и морфолошки (ти глаголи имају само облик 3. л. јд., одн. само се у таквом облику употребљавају). Затим се осврће на то како су безлични глаголи препознати и третирани у домаћој лексикографској пракси, при чему утврђује да је појам безличности „примењиван проблематично и недоследно“, те да то „свакако може бити одраз његовог некохерентног теоријског третмана ван лексикографије“. На крају се опредељује за дефиницију која је по његовом мишљењу најприкладнија, као једноставна (заснована само на једном критеријуму, који ће бити формулисан што једноставније), употребљива (лако примењива у настави) и релевантна за синтаксу (тј. омогућити да се синтаксичке законитости лакше опишу). Констатује да у српском језику постоје апсолутно безлични глаголи (они који могу бити само тако употребљени), примарно безлични (који допуштају и личну употребу) и примарно лични (који могу бити употребљени и безлично), а затим критеријуме за дефинисање безличних глагола приказује на примеру глагола *свануги* и *свитати*. На крају се одлучује за синтаксичку дефиницију (то су они глаголи који не захтевају граматички субјекат да би формирали предикатску реченицу), коју додатно разрађује и коментарише, између осталог наглашавајући и да је неутрални облик глагола последица безличности, а не предуслов за њу.

3.3. У раду „Како научити ђаке да препознају падеже? (Падежни синкретизам као методички проблем)“ кандидат се, на основу свог дугогодишњег искуства у раду са студентима, бави падежним синкретизмом у српском језику и проблемима које ствара у настави граматике у основној и средњој школи. Најпре приказује падежни синкретизам у именичким деклинацијама, у детаљима и на начин како то досад у нашој литератури није учињено; такав приказ му омогућава да закључи да „синкретични облици доминирају свим парадигмама, док су несинкретични облици, у ствари, реткост“. Кандидат затим коментарише уобичајене „технике“ за препознавање падежа – коришћење уобичајених парова упитних заменица (*ко? шта?, кога? чега?* итд.) и одређивање функције именичке јединице у речници. Одговор на питање како треба одређивати падеж Б. Стипчевић налази у чињеници „да се синкретизам не протеже у истим правцима кроз различите деклинационе (под)врсте“, захваљујући чему и опстаје свест о томе да је категорија падежа седмочлана; наиме, падежи који су синкретични у једној деклинационој врсти нису обавезно синкретични и у другим врстама, они који су синкретични у множини нису нужно синкретични и у једнини итд. Метод који предлаже заснован је на супституцији: именицу у датој реченици треба покушати заменити именицом неке друге деклинационе (под)врсте, где синкретизма који важи за дату именицу нема. Затим детаљно објашњава које супституције треба применити у вези са

сваким случајем падежног синкретизма, и то у вези с именицама, именичким заменицама и придевским речима, укључујући и односне заменице. На крају кандидат резимира упутства ученику која ће му омогућити да одреди падеж именичке јединице.

3.4. Рад „Конструкције с генитивним субјектом: прелиминарни преглед“ посвећен је конструкцијама у којима се у српском језику јавља субјекат у генитиву, с обзиром на то да, како Б. Стипчевић констатује, овај феномен у домаћој литератури није систематски истражен. Кандидат пажњу најпре посвећује егзистенцијалним конструкцијама, а глаголе који се у тим конструкцијама јављају дели према томе да ли означавају континуитет егзистенције (*имати, бити, постојати, живети, тећи, трајати, оста(ја)ти, преоста(ја)ти, доста(ја)ти, дотећи/дотицати, достићи/достизати, дотрајати, претећи/претицати*), почетак егзистенције (*искрснути, наста(ја)ти, појавити/појављивати се, искупити се, наваљати се, навејати, накотити се, намножити се, нагомила(ва)ти се, накупити/накупљати се* итд.) или престанак егзистенције (*неста(ја)ти, понеста(ја)ти*). Посебно разматра глаголе који означавају неегзистенцију (*мањка(ва)ти, недостајати, оскудевати, помањка(ва)ти, (ус)фалити; изоста(ја)ти*). Затим се бави преобраћањем егзистенције у посесију и обратно, јер „инхерентна повезаност когнитивних одн. семантичко-граматичких домена егзистенције и посесије у језицима одавно је уочена и добро документована“. На крају се бави конструкцијама с глаголима *(за/ус)требати, прохте(ва)ти се, хтети се* и сл.

Други део рада посвећен је генитивном субјекту који је корелат генитивног правог објекта (*У млеко је неко сипао воде – У млеко је сипано воде; У смесу најпре додамо воде – У смесу се најпре дода воде*). Б. Стипчевић проналази такве примере с глаголима *додати, досипати, наћи, ставити, давати, додавати, платити, исплатити* (за партиципски пасив), односно *гледати, додати, налити, долити, донети, досути, имати, јести, красти, наћи, налазити, имати, наточити, пити, ставити, стећи* (за рефлексивни пасив). На крају се бави „криптопасивним“ конструкцијама (типа *Пило ми се воде*).

После прегледа конструкција са преко шездесет глагола, Б. Стипчевић констатује да се генитивни субјекат понаша сасвим другачије него тзв. логички субјекат: типично није у иницијалној, него поствербалној позицији, због чега има типично рематску информативну функцију; користи се онда кад у ситуацију треба укључити квантификативно и/или референцијално неодређен одн. неспецифичан ентитет; његови типични референти нису особе (а ако јесу, онда је елиминисана свака примеса агентивности). А пошто се никад не може наћи у истој реченици заједно са номинативним субјектом, Б. Стипчевић сматра да има довољно разлога „да се генитивни субјекат измести из категорије логичког субјекта, те да се сматра неком врстом, у референцијалном и агентивном погледу, ’слабе’ варијанте граматичког субјекта, која се као могућа јавља само уз непрелазне глаголе, као и у (крипто)пасивним конструкцијама с прелазним глаголима“.

3.5. У раду „Српски језик као страни: разговорни језик и уџбеници“ Б. Стипчевић испитује колико употреба беспредлошког датива у свакодневном усменом дискурсу одговара синтаксичко-семантичкој и прагматичкој слици датива коју студент српског као страног стиче из постојећих уџбеника. У ту сврху пореди репертоар дативних конструкција у корпусу разговорног језика и у четири најчешће коришћена уџбеника почетног нивоа. Ексцерпиране конструкције из разговорног језика разврстане су на регирани датив (где је најчешћи неправи објекат са глаголима говорења, затим регирани логички субјекат, и најзад неправи објекат са глаголима давања) и слободни (нерегирани) датив, а бележе се и мање фреквентне конструкције. Фреквенција свих конструкција

израчунава се статистички и приказује графиконима. Затим се ти налази пореде са третманом беспредлошког датива у уџбеницима, приказаном на исти графички начин.

Аутор констатује да „ниједан од четири разматрана уџбеника неће сасвим оспособити студента српског као страног да буде пасивни учесник разговора из [...] разговорног корпуса“, а затим предлаже начине да се такве мањкавости превладају. На крају наглашава потребу за израдом граматичког минимума који би обухватао и синтаксички ниво.

3.6. У стручном прилогу „Глаголски вид“, намењеном студентима који српски језик уче као страни, Б. Стипчевић нуди вежбања намењена усвајању глаголског вида на напредном нивоу учења. Вежбања су добро осмишљена и намењена усвајању и разговорног и негованог писаног језика.

3.7. Радови др Балше Стипчевића су у сваком погледу узорни: истраживања су темељита, свестрана, заснована на изузетно богатом корпусу, ослоњена на богату и релевантну домаћу и страну литературу; закључци су одмерени и поуздани и увек стављени у шири лингвистички контекст, а приказани прегледно и систематично. Ти радови, захваљујући и својим темама, и начином њихове обраде, и донетим закључцима представљају истински допринос науци о српском језику и методичкој пракси.

4. Учешће у научним пројектима

Од 2002. до 2005. године кандидат је учествовао у научним пројектима *Терминолошка стандардизација лингвистичког описа савременог српског језика* (1748) и *Интеракције између текста и речника* (1743), од 2006. до 2010. године у научном пројекту *Теоријско-методолошки оквир за модернизацију описа српског језика* (148021), а од 2011. године учествује у научном пројекту *Српски језик и његови ресурси: теорије, опис и примене* (178006). Сва четири пројекта финансирана су од стране Министарства просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије.

5. Ангажман у настави

На Филолошком факултету УБ Балша Стипчевић је запослен од 2000. године. До 2007. године радио је у звању асистента-приправника, а од 2007. до 2015. године у звању асистента, за предмет *Савремени српски језик* на Катедри за српски језик са јужнословенским језицима Филолошког факултета у Београду. Од 2015. године на истој катедри ради у звању доцента за предмет *Синтакса српског језика*, држећи следеће часове предавања одн. вежбања:

- предавања из предмета *Савремени српски језик II* студентима студ. програма *Српска књижевност и језик* и *Српска књижевност и језик с компаратистиком* (студ. групе 05 и 06);
- вежбања из предмета *Синтакса српског језика* студентима студ. програма *Српски језик и књижевност* (студ. група 01);
- предавања из предмета *Специјални курс: Синтакса српског језика* студентима мастер студија студ. програма *Српски језик*.

Др Балша Стипчевић је изузетно посвећен наставник. Часове држи веома компетентно и с великим залагањем, што се види и по одличном успеху студената који их похађају. На располагању је студентима не само на часовима и консултацијама него и у комуникацији електронском поштом. Покренуо је и одржава одличан интернет сајт

посвећен предметима из којих држи наставу (на адреси sintaksa.fil.rs), на ком студенти могу пронаћи све релевантне информације у вези с наставом и испитима и који редовно ажурира.

У укупно шест студентских анкета за оцену наставника учествовало је 13 студената; у три анкете добио је оцену 5,00, а најнижа оцена је била 4,62.

6. Менторство и чланство у комисијама за одбрану мастер радова

- мастер рад „Зависне реченице са субординатором *а да* и предикатом у потврдом облику“ кандидата Јованке Милошевић, одбрањен 3. 2. 2009. – члан комисије;
- мастер рад „Прилошки предикатив у савременом српском језику“ кандидата Биљане Антић, одбрањен 23. 9. 2010. – члан комисије;
- мастер рад „Изричне реченице у језику научне прозе“ кандидата Гордане Вучинић, одбрањен 29. 9. 2010. – члан комисије;
- мастер рад „Конгруенција предиката са субјектом исказаним партитивном бројном синтагмом чији је центар основни број у савременом српском језику“ кандидата Стефана Милосављевића, одбрањен 20. 9. 2017. – ментор;
- мастер рад „Непрелазни (неповратни и неправи повратни) семикопулативни глаголи и њихове допуне у савременом српском језику“, кандидата Александра Јовановић, одбрањен 22. 9. 2017. – ментор.

7. Чланство у стручним телима и организацијама

Од 2002. године је члан Комисије за корпус Одбора за стандардизацију српског језика, као представник Катедре за српски језик са јужнословенским језицима Филолошког факултета.

Од 2015. године је члан Комисије за стандарде KS A037 – *Терминологија* Института за стандардизацију Србије, као представник Филолошког факултета.

Од 2016. године је члан редакције часописа *Свет речи*, који издаје Друштво за српски језик и књижевност Србије.

Члан је Европског лингвистичког друштва (*Societas Linguistica Europaea*).

8. Остали ангажмани и активности

Од 2000. године је у више наврата био ангажован као гостујући сарадник на лингвистичком семинару Истраживачке станице Петница.

Од 2001. године више пута је био лектор за српски језик на Скупу слависта, који сваког септембра организује Међународни славистички центар на Филолошком факултету.

У фебруару 2003, мају 2003. и јануару 2007. године држао је радионице из синтаксе на семинарима које за наставнике и професоре српског језика и књижевности организује Друштво за српски језик и књижевност Србије.

У 2007–2008. години био је координатор за реформу и акредитацију студијских програма на Катедри за српски језик са јужнословенским језицима Филолошког факултета.

У марту 2010. године био је предавач на *Семинару српске језичке културе* Задужбине Илије М. Коларца, а почев од 2010. године, с проф. др Душком Кликовац, коаутор је и кореализатор програма сталног стручног усавршавања наставника, васпитача и стручних сарадника под називом *Семинар о интерпункцији реченице у српском језику* (акредитованог у ЗУОВ-у).

2016. године био је ментор за чланке из синтаксе српског језика у оквиру студентског пројекта „Лингвопедија“, у организацији Друштва младих лингвиста и Викимедије.

Био је рецензент за уџбенике српског језика за 7. и 8. разред основне школе и за 3. и 4. разред гимназије (у издању Завода за уџбенике, Klett-а, Едуке и Креативног центра), као и рецензент научних радова за научне часописе *Књижевност и језик* и *Philologia*.

9. Закључно мишљење и предлог Комисије

Комисија закључује да др Балша Стипчевић испуњава све потребне формалне услове за (ре)избор у звање доцента и да је, поврх тога, реч о кандидату који своје научне и наставне активности обавља професионално и одговорно, чији су радови, урађени студиозно, темељито и поуздано, истински допринос науци о српском језику, и који је у раду са студентима изузетно посвећен и врло успешан. Стога Комисија **са задовољством предлаже Већу да др Балшу Стипчевића поново изабере у звање доцента за ужу научну област Српски језик (предмет Синтакса српског језика).**

Београд, 2. 3. 2020.

_____

др Душка Кликовац, ред. проф.

_____

др Љубомир Поповић, ванр. проф.

_____

др Рада Стијовић, научни саветник